

Wat	Consultatie Slacht drachtige dieren/Uitfaseren couperen staarten
Datum	30-3-2020
Locatie	nvt
Namens LTO en POV	Rozan van Rossum, Amanda Manten, Floortje Herder

Hoofdpunten advies:

- **Instemming over de uitzonderingen die worden genoemd in art. 2.46lid 2b voor een aantal infectieziekten binnen de rundveehouderij. Voor een aantal infectieziekten is afvoer van besmettelijke runderen een belangrijke interventie ter vermindering van verspreiding van de infectieziekte binnen een populatie runderen.**
- **Herformulering van artikel 2.46a lid tot ‘het dier besmet is met bovine herpesvirus 1, bovine virusdiarree virus, leptospiren en salmonella’ teneinde helder onderscheid te maken tussen ziekten van runderen (infectieuze rhinotracheïtis, bovine virusdiarree, leptospirose en salmonellose) en de verwekkers van deze ziekten (respectievelijk: bovine herpesvirus 1, bovine virusdiarree virus, leptospiren en salmonella).**
- **Uitzonderingsregeling voor bedrijfsgebonden dierziekten bevat wel Salmonella, maar niet paraTBC, dat is niet wenselijk. Het verdient aanbeveling om ook voor paraTBC een uitzondering op te nemen in artikel 2b.**
- **Voor Salmonella adviseren wij de uitzonderingen te verhelderen, zie nota van toelichting.**
- **Vragen over de verantwoordelijkheid en de verslaglegging.**
- **Verklaring van de dierenarts omtrent drachtlengte is niet 100% nauwkeurig en niet altijd mogelijk, er wordt verzocht hiermee rekening te houden in de handhaving.**
- **Er is een uitzondering gewenst voor afvoer in het kader van “ongevallen” waarbij het dier nog wel vervoerbaar is en derhalve niet in aanmerking komt voor noodslacht. Deze is nu niet opgenomen.**

Nota van toelichting

Algemeen:

- Er wordt in de toelichting gesteld dat de primaire verantwoordelijkheid voor het in de handel brengen van een dier dat langer dan 185 dagen drachtig is, ligt bij de veehouder. Immers, alleen hij heeft beschikking over de informatie over de drachtlengte reeds is gepasseerd. Wanneer er een (tussen)handelaar betrokken is, wie is er dan verantwoordelijk? Volgens de tekst zoals die nu is opgesteld, is dat de persoon die het dier verhandelt met slacht als oogmerk. Wanneer een handelaar die een (kort) drachtige koe koopt van een veehouder met afmesten als oogmerk, die koe een periode in de wei laat lopen en vervolgens aanbiedt voor slacht wanneer de koe langer dan 185 drachtig is, kan de veehouder toch niet meer als verantwoordelijke worden aangewezen?
- In de toelichting wordt gesuggereerd dat het VKI formulier de aangewezen plaats is voor de veehouder om aan te geven dat het dier zich in niet in het laatste derde deel van de dracht bevindt of dat er uitzondering van toepassing zijn. Op dit formulier worden echter alleen gegevens genoteerd die betrekking hebben op de voedselveiligheid. Hoe wordt hiermee omgegaan?

Artikel 2.46a lid 2b:

Paratuberculose

- Er wordt in de toelichting een onderscheid gemaakt tussen bedrijfsgebonden ziekten die bestreden en beheerst worden. Als voorbeelden van aandoening die slechts worden beheerst worden paratuberculose en Salmonella genoemd. Toch wordt Salmonella in lid 2 genoemd als uitzondering en paratuberculose niet. Wat is de achterliggende reden hiervoor?
- Paratuberculose wordt wereldwijd in een groot aantal landen actief bestreden. In Nederland wordt de infectie sinds 1942 georganiseerd bestreden (Benedictus et al., 2000). De Nederlandse zuivelverwerkende industrie verlangt sinds 2010 dat alle melkveehouders deelnemen aan een beheersings-programma voor deze infectie (Weber et al., 2014), vanwege het grote economisch belang, zowel voor het primaire bedrijf als voor de afzet van producten. Het opsporen en afvoeren van besmettelijke runderen maakt deel uit van dit programma. Wij adviseren u om daarom paratuberculose in het kader van dit Besluit net als voor IBR, BVD, leptospirose en salmonellose uitzondering te creëren.
- Anders dan in uw concept Nota van toelichting gesteld, is het onwaarschijnlijk dat overdracht van de paratuberculose-infectie van besmette hoogdrachtige runderen naar andere dieren afdoende kan worden voorkomen door het treffen van bioveiligheidsmaatregelen. Daarbij speelt een rol dat de verwekker in hoge concentraties in mest wordt uitgescheiden, dat de verwekker lang in het milieu kan overleven, en dat blootstelling van gevoelige runderen aan deze verwekker niet alleen door directe blootstelling aan mest maar ook via het milieu (zoals grasland, ruwvoer, water) en via verspreiding van stofdeeltjes door de lucht plaats vindt (Manning and Collins, 2010; Eisenberg et al., 2012). Bovendien wordt de infectie bij een substantieel deel van de besmette hoogdrachtige runderen al via de baarmoeder op het kalf overgedragen (Whittington and Windsor, 2009). Deze overdrachtsroutes van de infectie kunnen niet afdoende worden afgesloten met bioveiligheidsmaatregelen, te meer omdat faciliteiten om besmette hoogdrachtige runderen en hun mest volledig gescheiden te houden van de rest van het rundveekoppel op de meeste melkveebedrijven ontbreken. Afvoer van als-besmet-geïdentificeerde hoogdrachtige runderen is daarom in het belang van de beheersing van de infectie.
- Op basis van deze overwegingen adviseren wij u om een besmetting met de verwekker van paratuberculose (*Mycobacterium avium* subsp. *paratuberculosis*) toe te voegen aan artikel 2.46a. lid 2b van het Besluit.

Salmonellose (Salmonella)

- In dit lid wordt besmetting van een rund met Salmonella genoemd als onvoorwaardelijke uitzondering op lid 1. In de toelichting wordt echter aangegeven dat hiervoor wel voorwaarden van toepassing zijn, namelijk:
  - Blijvend hoog besmettingsniveau.
  - Deelname aan privaat bestrijdingssysteem.
  - Aanwezigheid van een plan van aanpak opgesteld door een expert.
  - Een positieve uitslag van een mestkweek op Salmonella.
  - Dierenartsverklaring op basis van bovengenoemde kweek.
- Bovengenoemde voorwaarden maken dat alleen bedrijven die status N3 hebben in aanmerking komen voor afvoer van dieren die Salmonella. Is dat ook wat hier bedoeld wordt?
- Juist op bedrijven met een lage- of geen voorgaande besmetting is het aantonen van Salmonella middels kweek een urgente bevinding. Immers, er zijn op het bedrijf geen tot weinig dieren met antistoffen aanwezig en een besmetting kan grote gevolgen hebben. Afvoer van een dergelijk dier is wel degelijk een urgente zaak.
- In art. 2.2, 'Uitwerking van het verbod' van de concept Nota van toelichting is aangegeven dat het advies tot afvoer, op basis van een positieve salmonella-kweek, moet zijn geadviseerd door een 'expert'. Om onduidelijkheid te vermijden wie als 'expert' beschouwd mag worden, adviseren wij u dit te vervangen door 'dierenarts'. Daarbij kan mogelijk voor u van belang zijn te weten dat de leden van het door de Nederlandse Zuivel Organisatie ingestelde 'Salmonella expertpanel', die tot taak hebben melkveebedrijven met een langdurige salmonellabesmetting te adviseren, ook allen dierenarts zijn.

- In art 2.2, 'Uitwerking van het verbod' van de concept Nota van toelichting is aangegeven dat de uitzondering alleen geldt voor runderen waarbij het advies tot afvoer wordt gegeven op basis van een positieve salmonella-kweek. Daarmee is de afvoer van zogeheten 'latente salmonelladragers' nog niet mogelijk. 'Latente salmonelladragers' zijn runderen die na het doormaken van een salmonella-infectie drager van de bacterie zijn gebleven en de bacterie af en toe uitscheiden – en op die momenten besmettelijk zijn voor koppelgenoten (Richardson, 1973; Veling, 2004). Afvoer van dergelijke 'latente dragers' is in het belang van de bestrijding van de salmonella-infectie op het rundveebedrijf. Dergelijke 'latente dragers' hebben in de regel een negatieve (gunstige) uitslag van een mestkweek en worden geïdentificeerd met testen waarmee antilichamen die door het rund tegen de salmonellabacterie zijn gevormd worden aangetoond. Wij adviseren u om de afvoer van dergelijke runderen ook mogelijk te maken onder de uitzondering, en daartoe de formulering in art 2.2. aan te passen tot '*Daar waar een bedrijf aantoonbaar met zo'n plan van aanpak werkt en de expert [dierenarts], op basis van positieve (ongunstige) uitslagen van laboratoriumonderzoek, het advies geeft een dier af te voeren....*'
- In art 2.46a, lid 2b wordt een besmetting met salmonella genoemd als uitzonderingsgrond. Strijdig hiermee lijkt dat in de nota van toelichting ten aanzien van salmonellose wordt gesteld dat besmetting van andere dieren ook (afdoende) kan worden voorkomen door het treffen van bioveiligheidsmaatregelen en dat er daarom geen reden is om voor besmette hoogdrachtige dieren te voorzien in een uitzondering op het verbod op verhandeling. Deze laatste stellingname is ons inziens ook inhoudelijk onjuist. Het belang van bioveiligheidsmaatregelen ter beheersing van salmonella-infecties is evident en staat niet ter discussie. Praktijkonderzoek op besmette Nederlandse melkveebedrijven heeft echter laten zien dat het opsporen en afvoeren van salmonelladragers, in aanvulling op de genoemde bioveiligheidsmaatregelen, van substantiele toegevoegde waarde is (Weber et al., 2010). Dit ook geldt voor hoogdrachtige salmonelladragers, te meer omdat aannemelijk is dat onder invloed van stressfactoren rondom het afkalven de kans toeneemt dat deze dragers besmettelijk worden (Richardson, 1973; Visser et al., 1992) en zo andere runderen besmetten, waaronder pasgeboren kalveren. Daarbij lopen ook volwassen koppelgenoten die rondom afkalven geïnfecteerd raken een grotere kans om eveneens salmonelladrager te blijven (Nielsen et al., 2004). Wij adviseren u daarom de stellingname ten aanzien van salmonellose besmetting van andere dieren ook (afdoende) kan worden voorkomen door het treffen van bioveiligheidsmaatregelen uit uw nota van toelichting te schrappen.
- De programma's voor bestrijding en beheersing van dierziekten worden aangestuurd vanuit de GD. Zij geven ook aan, op basis van uitslagen van monsters, welke dieren zouden moeten worden afgevoerd. Hierbij is de dierenarts van het bedrijf niet perse betrokken. Het verplichten van een verklaring van de dierenarts in deze gevallen is een zinloze toename van administratieve lasten. Overigens is dit onderdeel niet meegenomen in de vaststelling van toename van administratieve lasten waarmee een onderschatting is van de lastenverzwaring.

Leptospirose

- In de nota wordt vermeld dat besmette bedrijven langdurig met antibiotica behandeld worden in de praktijk. Dit is onjuist. Wanneer een bedrijf besmet wordt is de therapie een éénmalige behandeling met 25 mg/kg Dihydrostreptomycine (antibiotica) van alle aanwezige runderen. Dit is een forse maatregel, welke zorgt dat 24 uur na behandeling er geen leptospiren meer uitgescheiden worden door besmette runderen. Deze éénmalige behandeling van alle aanwezige runderen blijkt afdoende na meer dan 30 jaar ervaring met het Leptospirose programma van GD om spreiding van Leptospirose te voorkomen bij geïnfecteerde bedrijven.

Artikel 2.27a lid 3 en artikel 2.46a lid 3:

Overeenkomend dit lid zijn er uitzonderingen mogelijk waar de verklaring van de dierenarts een centrale rol speelt. Hierbij zou LTO namens de sectoren graag de volgende kanttekeningen willen plaatsen:

- Vaststelling van het stadium van de dracht of de drachtlengte door de dierenarts kent een zekere foutmarge. Die foutmarge wordt na de 5^e maand van de dracht bij runderen substantieel groter dan daarvoor en bedraagt met enige regelmaat enkele weken tot een maand. Immers, vanaf 3,5 maand kan vaatzinderen worden waargenomen in het Ligamentum Latum aan de drachtige zijde, vanaf 5 maanden aan beide zijden. De foetus is op 3-4 maanden dracht in 50% van de gevallen palpabel. Na 5,5 maanden zakt de foetus door vergroting van de baarmoeder ver weg richting de buikbodem en is voor palpatie of echo niet meer bereikbaar (Noakes et al, 2001). De omvang van de A. uterina moet op dat moment uitsluitend bieden over de lengte van de dracht, maar men kan zich afvragen of een verschil van 2 mm per maand voldoende discriminerend is. De zekerheid waarmee een dierenarts derhalve na 185 dagen dracht kan vaststellen of een koe verhandeld mag worden wanneer er geen sluitende administratie wordt gevoerd door de veehouder (wanneer er bijvoorbeeld gebruik wordt gemaakt van een stier in plaats van kunstmatige inseminatie) is minder groot dan in de toelichting wordt gesteld. Wie draagt hier dan de verantwoordelijkheid: de dierenarts zal zijn foutmarge aangeven en het is niet realistisch om hier de aansprakelijkheid neer te leggen. LTO roept op om hier bij de handhaving rekening mee te houden, bijvoorbeeld door geen handhaving te doen in gevallen waarbij de veehouder kan aantonen dat hij volgens de gegevens die bij hem bekend waren niet kon weten dat het dier in het laatste 1/3^e deel van de dracht zat.
- Bij vleesrassen is de benaderbaarheid van het dier en daarmee de mogelijkheid voor diagnostiek door de dierenarts een potentieel probleem. Hoe dient hiermee te worden omgegaan?
- Wanneer een dier langer dan 77 of 185 drachtig is volgens de administratie van de veehouder, maar er twijfel bestaat over de levensvatbaarheid van de foetus (steenvrucht, dode vrucht, rottende masceratie etc.). Kan een dierenarts dan ook verklaren dat het dier geschikt is voor verhandeling en slacht middels dit lid?
- Voor bestrijding van paratuberculose wordt, net als voor Salmonella, gebruik gemaakt van private programma's. Wanneer een rund langer dan 185 dagen drachtig is maar korter dan 90% van de verwachte draagtijd heeft voltooid, volstaat dan een verklaring van de dierenarts om het dier geschikt te maken voor verhandeling en slacht volgens artikel 2.46a lid 3? Is hier, net als bij Salmonellose in de toelichting wordt genoemd, een kweek noodzakelijk, of is PCR of antistof-ELISA voldoende?
- Deze wetwijziging sluit een categorie dieren uit van slacht die langer dan 185 dagen drachtig is, wel geschikt is voor menselijke consumptie, maar wel een dusdanig slecht behandelingsprognose kent dat het starten van een dergelijke behandeling tot welzijnsbezwaren zou kunnen leiden. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan dieren met een speenbetrapting. Een dergelijk dier is op het moment van aantreffen geschikt voor consumptie, maar zou op grond van deze wijziging uitsluitend voor noodslacht (en dus niet voor menselijke consumptie) in aanmerking komen ondanks dat vervoer geen extra lijden zou opleveren. Dit levert op dat er verspilling van vlees dat geschikt is voor menselijke consumptie plaatsvindt, naast inkomstenderving voor de veehouder.
  - Gelet op bovenstaande is het wenselijk dat onder Artikel 2.27a lid 2 en artikel 2.46a lid 2 een aanvullende bepaling wordt toegevoegd voor deze categorie dieren: Slacht is mogelijk wanneer een dierenarts verklaart dat het dier geschikt is voor humane consumptie en vervoer, ook bij meer dan 185 dagen dracht.

Integraal afwegingskader

- In het integraal afwegingskader wordt op bladzijde 4 gesteld dat een melkveebedrijf met van gemiddelde bedrijfsomvang van 100 koeien op jaarbasis een 15 koeien afvoert naar de slacht. Dit lijktaan de lage kant, het aantal koeien dat per jaar naar de slacht gaat zal vermoedelijk meer in de richting van 20 liggen.

Referenties:

Benedictus, G., Verhoeff, J., Schukken, Y.H., Hesselink, J.W., 2000. Dutch paratuberculosis programme history, principles and development. Vet. Microbiol. 77, 399-413.

Eisenberg, S.W., Nielsen, M., Koets, A.P., 2012. Within-farm transmission of bovine paratuberculosis: recent developments. *Vet. Q.* 32, 31-35.

G

Manning, E.J.B., Collins, M.T., 2010. Epidemiology of Paratuberculosis. In: Behr, M.A., Collins, D.M. (Eds.), *Paratuberculosis: Organism, Disease, Control*. CABI, Wallingford, UK, pp. 22-28.

Noakes, D.E., Parkinsons, T.J., England, G.C.W., 2001. *Veterinary Reproduction and Obstetrics*.

Nielsen, L.R., Schukken, Y.H., Grohn, Y.T., Ersboll, A.K., 2004. Salmonella Dublin infection in dairy cattle: risk factors for becoming a carrier. *Prev. Vet. Med.* 65, 47-62.

Richardson, A., 1973. The transmission of Salmonella dublin to calves from adult carrier cows. *Vet. Rec.* 92, 112-115.

Veling, J., 2004. Diagnosis and control of Salmonella Dublin infections on Dutch dairy farms. GD Animal Health Service, Deventer, the Netherlands.

Visser, I.J., Veen, M., van der Giessen, J.W., 1992. [Salmonella dublin infections in cattle, a review]. *Tijdschr. Diergeneeskd.* 117, 730-734.

Weber, M.F., van Schaik, G., Aalberts, M., Velthuis, A.G.J., 2014. Milk quality assurance for paratuberculosis: progress obtained in the cohort of dairy herds that entered the program in 2006-2007. *Bulletin of the international dairy federation* 475, 55-61.

Weber, M.F., van Schaik, G., Veling, J., Lam, T.J.G.M., 2010. Efficacy of culling salmonella carriers in dairy herds. In: Colin, P. and Clement, G. (Eds.), *Proceedings of the International Symposium Salmonella and Salmonellosis, Saint-Malot, France, June, 28-30* *Proceedings of the International Symposium Salmonella and Salmonellosis, Saint-Malot, France, June, 28-30*, pp. 307-308.

Whittington, R., Donat, K., Weber, M.F., Kelton, D., Nielsen, S.S., Eisenberg, S., Arrigoni, N., Juste, R., Saez, J.L., Dhand, N., Santi, A., Michel, A., Barkema, H., Kralik, P., Kostoulas, P., Citer, L., Griffin, F., Barwell, R., Moreira, M.A.S., Slana, I., Koehler, H., Singh, S.V., Yoo, H.S., Chavez-Gris, G., Goodridge, A., Ocepek, M., Garrido, J., Stevenson, K., Collins, M., Alonso, B., Cirone, K., Paolicchi, F., Gavey, L., Rahman, M.T., de, M.E., Van, P.W., Bauman, C., Fecteau, G., McKenna, S., Salgado, M., Fernandez-Silva, J., Dziedzinska, R., Echeverria, G., Seppanen, J., Thibault, V., Fridriksdottir, V., Derakhshandeh, A., Haghkhah, M., Ruocco, L., Kawaji, S., Momotani, E., Heuer, C., Norton, S., Cadmus, S., Agdestein, A., Kampen, A., Szteyn, J., Frossling, J., Schwan, E., Caldow, G., Strain, S., Carter, M., Wells, S., Munyeme, M., Wolf, R., Gurung, R., Verdugo, C., Fourichon, C., Yamamoto, T., Thapaliya, S., Di, L.E., Ekgat, M., Gil, A., Alesandre, A.N., Piaggio, J., Suanes, A., de Waard, J.H., 2019. Control of paratuberculosis: who, why and how. A review of 48 countries. *BMC Vet Res* 15, 198.

Whittington, R.J., Windsor, P.A., 2009. In utero infection of cattle with *Mycobacterium avium* subsp. paratuberculosis: a critical review and meta-analysis. *Vet. J.* 179, 60-69.